

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
չաշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝

**Մաների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու
արժանապատվության պաշտպանությունը**

Դաստիարակ՝ Լուսինե Խաչատրյան

Մանկապարտեզ՝ «Դալարիկի մանկապարտեզ » ՀՈԱԿ

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ-----3

ԳԼՈՒԽ I

ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

1.1 Երեխան որպես իրավահարաբերությունների հատուկ սուբյեկտ----- 7

1.2 Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ապահովման ներպետական համակարգը----- 10

1.3 ՀՀ-ում երեխաների պաշտպանության և իրավունքների ապահովման ենթակառուցվածքների դերն ու նշանակությունը----- 12

ԳԼՈՒԽ II

ՍԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

2.1 Պարապմունքի պլանը----- 18

2.2 Պարապմունքի ընթացքը-----19

2.3 Տնօրենի եզրակացությունը-----22

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ-----23

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ-----24

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ-----25

Ներածություն

Դեռևս մանկությունից յուրաքանչյուր մարդ դառնում է իրավունքների որոշակի մի ամբողջության կրող:Սակայն մինչև նախորդ հարյուրամյակ կեսերը երեխան չէր դիտարկվում որպես իրավունքի սուբյեկտ:Դրա ապացույցն են 20-րդ դարի հայտնի մտածող Մարիա Մոնտեսորիի ուսումնասիրությունները,որտեղ նշում է,որ«Երեխան մեծահասակի վերարտադրությունն է,որը տնօրինում է նրան այնպես,ասես երեխան լինի իր սեփականության մի մասը:Ստրուկը երբեք այդպես չի պատկանել իր տիրոջը,ինչպես երեխան ծնողներին»:

Պատմությունը ցույց է տալիս,որ երջանիկ մանկության մասին կարգախոսները,որոնք ամրագրված չեն իրավական ակտերով,հիմնված չեն պետության ուժեղ և արդար քաղաքականության վրա,չեն ստանում նյութական և ֆինանսական աջակցություն՝ որպես աճող սերնդի բնականոն կենսագործունեության գրավականներ,այդպես էլ մնում են դատարկ ամպագոռգոռ խոսքեր:Ի տարբերություն ազգային իրավունքի՝ միջազգային իրավունքի նորմերով ավելի վաղ են ամրագրվել հասարակության ավելի խոցելի խմբերի պաշտպանությանն ուղղված միջոցներ՝ բոլոր նրանց համար, ովքեր զուրկ են իրենց իրավունքները պաշտպանելու իրավական հնարավորություններից:Այդ խմբին առաջին հերթին դասվում են երեխաները:

Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո Ազգերի Լիգայի շրջանակներում ստեղծվեց երեխաների մասին հոգածության Միջազգային ասոցիացիան:1924թ. ընդունվեց Երեխայի իրավունքների Ժնևյան հռչակագիրը:1945թ-ին Միավորված Ազգերի կազմակերպության(այսուհետ՝ ՄԱԿ)Գլխավոր ասամբլեան հիմնեց մանկական ֆոնդը(այսուհետ՝ ՅՈՒՆԻՍԵՖ):1959թ.-ին ՄԱԿ-ի կողմից ընդունվեց Երեխայի իրավունքի

հոշակագիրը: Հատկանշական է այն, որ 1924թ.-ի հոշակագրում երեխաները դիտարկվում էին բացառապես որպես պաշտպանության օբյեկտ, իսկ 1959թ.-ի հոշակագրում նկատվում էր երեխաներին՝ իրավունքի ինքնուրույն սուբյեկտ համարելու միտում: 1989թ.-ի նոյեմբերի 20-ին ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեան ընդունեց երեխաների իրավունքների մասին հոշակագիրը, որով ամրագրել էր երեխայի՝ որպես հատուկ սուբյեկտի կարգավիճակը:

Երեխայի իրավունքի մասին հոշակագիրը ստեղծվեց երեխայի նկատմամբ վերաբերմունքի նոր մոդել, որը ելակետ հանդիսացավ ընտանիքում և հասարակության մեջ երեխայի կարգավիճակի փոփոխության համար: Այդ առնչությամբ հետաքրքրական է հետևյալ միտքը, որ «ժամանակակից իրավագետներից և ոչ մեկն այլևս չի վիճարկում այն փաստը, որ երեխան հանդիսանում է իրավունքների ինքնուրույն կրող, հետևաբար՝ իրավունքի հատուկ սուբյեկտ»:

*Հետազոտության թեմայի ընտրությունը կայանում է նրանում, որ այն հոգեհարազատ է և ունի **արդիական** նշանակություն, քանի որ երեխաների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունն ու ապահովումը մեր օրերում հանդիսանում են պետաիրավական կարևորագույն հիմնահարցերից մեկը: Երեխաները բոլոր ժամանանակաշրջաններում և հասարակարգերում մշտապես հանդիսացել են հասարակության ամենաանպաշտպան և խոցելի խավը: Երեխաները ցանկացած պետության և հասարակության ապագան են: Ուստի պետք է գտնվել հատուկ և մշտական ուշադրության ներքո՝ առանցքում ունենալով ընտանիքում ապրելու և մեծանալու երեխայի կարևորագույն իրավունքը: Սա է, որ պետք է կազմի ժամանակակից յուրաքանչյուր պետության գործունեության առաջնահերթ առարկան:*

Հետազոտության աշխատանքի **նպատակն է** ուսումնասիրել երեխայի՝ որպես իրավունքի հատուկ սուբյեկտի առանձնահատկությունները երեխաների իրավունքի ու ազատությունների ապահովման որակն ու պաշտպանության աստիճանը ժամանակակից պայմաններում, ինչպես նաև երեխաների մեջ իրենց իրավունքների և ազատությունների մասին տարրական պատկերացումներ ձևավորել:

Երեխաների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանության կարևորագույն խնդիրներից է, թե որքանո՞վ են երեխաները տեղեկատվական իրենց իրավունքներից և որքանո՞վ են օգտվում դրանցից:

Հետազոտության վարկածը: Երեխաների իրավունքներն ու ազատությունները օրինական շահերի պաշտպանվածությունն արդյունավետ կլինեն, եթե

ՀՀ-ում իրականացվեն օրենսդրական կարգավորումներ՝ ուղղված երեխայի իրավական կարգավիճակի ամրապնդմանը.

- Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ներպետական մեխանիզմն առավել արդյունավետ դարձնելու համար ստեղծվի երեխաների իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտ՝ հիմնված ինքնավարության, անկախության, անկողմնակալության, թափանցիկ արդարության սկզբունքների վրա.
- Երեխայի հետ առնչվող մասնագիտական հաստատությունների աշխատակիցների հատուկ մասնագիտական և հոգեբանական գիտելիքների տիրապետեն և համապատասխան պատրաստվածություն ապահովում:

Մեթոդաբանական հիմքը: Հետազոտական աշխատանքն իրականացնելիս կիրառվել են պատմական, վերլուծության, ընդհանրացման, մեկնաբանման մեթոդներ:

Հետազոտության ծավալն ու կառուցվածքը: Հետազոտությունը կազմված է 26 էջից: Բաղկացած է Ներածությունից, երկու գլխից, ենթագլուխներից, եզրակացություններից և առաջարկություններից, գրականության ցանկից:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի

1. ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ ԵՒ ԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

1.1 Երեխան որպես իրավահարաբերությունների հատուկ սուբյեկտ

«Ազատությունը իրավունք է տալիս անելու այն ամենը, ինչ թույլատրում են օրենքները»:

Մոնտեսորյո

Երեխաներն իրենց տարիքային ,մտավոր և ֆիզիկական զարգացվածության առանձնահատկություններով համարվում են հատուկ խումբ և ունեն մշտական հոգածության ու պաշտպանության կարիք: Ինչպես և ցանկացած քաղաքակիրթ պետություն, որն իր առաջնահերթ գործառույթներից է համարում հասարակության անչափահաս անդամների պաշտպանությունը Հայաստանի Հանրապետությունը ևս հոգատարություն է դրսևորում իր ապագա քաղաքացիների բարոյական և ֆիզիկապես ճիշտ զարգացման և դաստիարակության հանդեպ:

«Տահմանադրության 36-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ ընտանիքը, մայրությունը և մանկությունը գտնվում են հասարակության և պետության պաշտպանության և հովանավորության ներքո: Պետությունը երաշխավորում է երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը և ելնում է ընտանիքի ամրապնդման, ընտանիքի բոլոր անդամների փոխադարձ օգնության և պատասխանատվության, ընտանիքում երեխայի դաստիարակության առաջնայնության ընտանիքի անդամների կողմից իրենց իրավունքների անարգել իրականացումն ապահովելու, այս իրավունքների դատական պաշտպանության հնարավորության անհրաժեշտությունից: (4, էջ 546)

Երեխաների իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան Հայաստանը վավերացրել է 1992թ. հունիսի 1-ին: Կոնվենցիան, ի տարբերություն երեխաների իրավունքների նախկին փաստաթղթերի, իրավաբանորեն պարտավորեցնող գործիք է և ստորագրող երկրների կառավարություններին պարտավորեցնում է կարևորել երեխաների հիմնահարցերը: Այն ընդգծում է, որ մանկությունն անպաշտպան է և մեծերի օգնության ու աջակցության կարիք ունի, ուստի ավագները պատասխանատու են երեխաների ճակատագրի համար և կոչ է անում հաշվի առնել, որ մարդու զարգացումն ու կայացումը տեղի են ունենում հենց մանկության տարիներին:

Կոնվենցիայում շարադրում են նաև հատուկ կարիք ունեցող երեխաների իրավունքները, մեծ տեղ է տրվում դպրոցական կարգապահությանը՝ որպես երեխաների անվտանգության երաշխիք:

«Նույն «Երեխաների իրավունքների մասին» օրենքն ընդունվել է 1996թ. մայիսի 21-ին: Օրենքն մի կողմից սահմանում է երեխայի իրավունքները, մյուս կողմից ամրագրում է պետության, համապատասխան մարմինների, քաղաքացիների պարտականությունները երեխաների իրավունքների ու

ազատությունների պաշտպանության
 բնագավառում: Մասնավորապես օրենքն ամրագրումը է երեխայի
 կյանքի, անվան և քաղաքացիության, առողջության
 պահպանման, անհրաժեշտ կենսապայմաններ
 ունենալու, բռնությունից երեխաների պաշտպանության,
 երեխաների մտքի, խղճի ազատության, կրթության, ընտանիքում
 ապրելու, ընտանիքում երեխայի իրավունքները
 պաշտպանելու, բնակության տարածության, ժառանգություն
 ստանալու մշակութային արժեքներին
 հաղորդակցվելու, աշխատանքի, հանգստի միավորումներին
 անդամակցելու, անվտանգության ապահովման, պատվի և
 արժանապատվության պաշտպանության և այլ
 իրավունքներ: Այսպիսով, օրենքը կյանքի բոլոր ոլորտներում
 երեխայի շահերի պաշտպանությանն ուղղված օրենսդրական նորմ
 է, որտեղ երեխան իրավունքի ինքնուրույն սուբյեկտ է, և, քանի որ, ի
 տարբերություն մեծերի, հատուկ պաշտպանության կարիք
 ունի, ուստի պետությունը ոչ միայն սահմանում է հատուկ
 իրավունքները, այլ տալիս է իրականացման հատուկ երաշխիքներ:

1.2 Երեխայի իրավունքների պաշտպանության ապահովման ներպետական համակարգը

ՀՀ-ում գործում է երեխաների իրավունքների պաշտպանության
 եռաստիճան համակարգ՝ ազգային, մարզային և համայնքային
 մակարդակներով:

Երեխաների իրավունքների պաշտպանության հանձնաժողովը խորհրդակցական մարմին է, որի նպատակն է նպաստել երեխայի իրավունքների և շահերի պաշտպանության միասնական պետական քաղաքականության ապահովմանը:

Ազգային հանձնաժողովի առջև առաջադրված խնդիրներն են.

- աջակցել երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտի պատասխանատու մարմինների գործունեության համակարգին.
- աջակցել երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությանն ուղղված պետական քաղաքականության ու ռազմավարական ծրագրերի իրականացման և մշակման ապահովմանը:
- վերլուծել երեխայի իրավունքների և շահերի պաշտպանության ընթացքում ծագած խնդիրները և մշակել դրանց լուծմանն ուղղված առաջարկություններ.
- աջակցել կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների հիմնախնդիրների լուծմանը.
- աջակցել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող պետական համայնքային և մասնավոր հաստատությունների, հասարակական, քաղաքական, գիտական և այլ կազմակերպությունների համագործակցությանը:

Մարզային մակարդակում գործում են ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինները, որոնց խնդիրներն ուղղված են.

- ապահովել ընտանիքի, կանանց և երեխաների պաշտպանությանն ուղղված պետական քաղաքականության իրականացումը մարզում.
- աջակցել ընտանիքում ապրելու ու դաստիարակվելու երեխայի իրավունքի ապահովմանը.

- ապահովել կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը և կանխարգելել նման իրավիճակում նրանց հայտնվելը.
- մշակել ընտանիքի կանանց և երեխաների սոցիալական պաշտպանությանն ուղղված պետական նպատակային ծրագրեր և ապահովել դրանց կատարումը.
- մշակել հակասոցիալական վարք դրսևորած և իրավախախտ անչափահասների համար այլընտրանքային(վերականգնողական)արդարադատության ծրագրեր և ապահովել դրանց կատարումը:

Համայնքային մակարդակում գործում են խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները,որոնք ղեկավարում են համայնքապետերը:Նրանց առջև դրված խնդիրներն են.

- երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության ապահովումը.
- երեխայի` ընտանիքում ապրելու ու դաստիարակվելու իրավունքի ապահովումը.
- կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության ապահովումը,այդ թվում` նրանց հրատապ օգնության,անհրաժեշտության դեպքում նաև անհապաղ տեղավորման ապահովումը,ինչպես նաև ՀՀ օրենքով նախատեսված այլ խնդիրներ(1, էջ 39-46):

Այսպիսով` ներպետական կազմակերպակառավարչական մակարդակներից յուրաքանչյուրը կոչված է ապահովելու այն հիմնական եղանակներն ու միջոցները,որոնք միտված են երեխայի արժանապատիվ գոյությանը:

1.3 ՀՀ-ում երեխաների պաշտպանության և իրավունքների ապահովման ենթակառուցվածքների դերն ու նշանակությունը

Հավելեմ,որ Հայաստանում երեխայի իրավունքների պաշտպանության խոչընդոտներից է տնտեսական վիճակն ու աղքատությունը:Համաձայն 2013թ.-ի պետական վիճակագրության Հայաստանում երեխաների 3.3%-ը ապրում է խիստ աղքատության պայմաններում և 37.3%-ը՝ աղքատության:

Այնուամենայնիվ,չնայած՝երեխաների իրավական կարգավիճակի ամրապնդմանն ուղղված բազմաթիվ դրույթների ամրագրմանն իրավունքի տարբեր և ՀՀ-ում առկա երեխաների պաշտպանությամբ եւ իրավունքների ապահովմամբ զբաղվող ենթակառուցվածքների գոյությանը,մենք շարունակում ենք բախվել երեխաների իրավունքների խախտումների մասին վկայում բազմաթիվ փաստերի հետ:Բացակայում է իրապես մարդասիրական,համաչափ և կշռադատված մոտեցումը,որը կվկայի մեր հանրապետությունում երեխաների նկատմամբ լիարժեք հոգատարության,կյանքի և առողջության պաշտպանության, անձեռնմխելիության և այլ իրավունքների պաշտպանության մասին:

Այսօր ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգում գործում է երեխաների շուրջերկրյա խնամքի թվով 6 հաստատություն(մանկատուն),3 ընդհանուր տիպի մանկատուն և 3 մասնագիտացված մանկատուն,որտեղ խնամում է շուրջ 731 երեխա,այդ թվում՝ 506-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում:

Նախարարության համակարգում գործում է երեխաների խնամքի և պաշտպանության 8 գիշերօթիկ հաստատություն,որոնք իրականացնում են ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված սոցիալապես անապահով ընտանիքների 6-18 տարեկան երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություններում խնամում են շուրջ 750 երեխա[14]:

Վերոնշվածները վկայում են այն մասին, որ պետությունը երեխաների խնամքի նման հաստատությունների ստեղծմամբ միջոցներ է ձեռնարկում երեխաների սոցիալական խնդիրների լուծման համար, սակայն երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի ապահովման և շուրջերկրյա հաստատություններ երեխաների հոսքի կանխարգելման նպատակով ոչ պակաս կարևորություն է ներկայացնում երեխայի շուրջօրյա խնամք պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններից երեխաների բեռնաթափելու և դեպի այդ հաստատություններ երեխաների հոսքի կանխարգելման գործընթացը:

Պատճառն այն է, որ մանկական միջավայրը բացասաբար է անդրադառնում երեխայի բարոյահոգեբանական և զգացմունքային վիճակի ու նրանց սոցիալականացման գործընթացի վրա: Այս առումով ցանկալի կլիներ, գործեր այլընտրանքային սոցիալական ծրագրեր, որոնցից օգտվելով ընտանիքը, կկարողանա կայունացնել ֆինանսական վիճակը, և երեխաներին կընձեռվեր ընտանեկան միջավայրում ապրելու և կրթություն ստանալու հնարավորություն:

Չի կարելի բավարար համարել նաև երեխաների շահերի պաշտպանության մակարդակը քրեաիրավական ոլորտում: Ֆիզիկական և սեռական բռնությունը, մուրացկանությունը, թափառաշրջիկությունը, ակոհոլի ,թմրանյութերի օգտագործումը հակասոցիալական երևույթներ են, որոնք, ցավոք, ունեն

լատենտայնության(թաքնվածության)բարձրմակարդակ, տուժածներն էլ անչափահասներն են, որոնք կամ չեն գիտակցում իրենց նկատմամբ գործողությունների հանցավոր բնույթն ու չեն բարձրաձայնում դրա մասին, կամ իրենք կամ իրենց ծնողները(օրինական ներկայացուցիչները) շահագրգռված են, որպեսզի չբացահայտված նման դեպքերը: Դրանց դեմ պայքարը պահանջում է ծայրահեղ զգոնություն և օպերատիվություն:

Նախադպրոցական հաստատություններում երեխաների իրավունքներն իրականացնելիս պետք է գիտակցել, մանկությունը երեխայի կյանքն է և ոչ թե կյանքին նախապատրաստելու ժամանակաշրջան:

Այսպիսով՝ երեխաների իրավունքների և ազատությունների ճանաչումն ու պաշտպանությունը մշտապես կան ու մնում են դաստիարակությունը հումանցնելու գլխավոր սկզբունքներից մեկը: Պաշտպանված, հարգված, արժանապատվությունը կարևորված, արդարությունը ճաշակած, լսելի եղած երեխան երկրի առաջընթացի գրավականն է:

«Եթե երեխան ապրում է ընկերական միջավայրում և իրեն կարևոր է զգում, նա այս աշխարհում միշտ սեր է գտնում:

Մարիա Մոնտեսորի

Երեխաների իրավունքների ոլորտում մեծ դեր ունի «ՀՀ-ում երեխաների իրավունքների պաշտպանության 2017-2021թթ ռազմավարական ծրագիրը» [9], որի շրջանակներում կարևորվում է երեխաների իրավունքների պաշտպանության ապահովումը, երեխաների որակյալ ծառայություններ մատուցելը, նրանց իրենց վերաբերող հարցերի քննարկմանը մասնակից դարձնելը:

Սակայն երեխաների իրավունքների ու ազատությունների, օրինական շահերի պաշտպանության բնագավառում առկա են չհստակեցված խնդիրներ և բազմաթիվ բացթողումներ.

- ՀՀ օրենսդրության մեջ կան դրույթներ, որոնք չեն բխում երկրի սոցիալ-տնտեսական պայմաններից՝ խոչընդոտելով երեխաների իրավունքների լիակատար իրացմանը:

- Շարունակվում են ակոհոլայի, ծխախոտների գովազդներ մարդկային արժանապատվությունը նվաստացնող, բռնությունը, անբարոյականությունը քարոզող տեղեկատվության տարածումը:
- Առաջնային է մնում երեխաների կրթության որակի մատչելիության և հավասար հնարավորություններ ապահովելու խնդիրը:
- Դեռ ցածր են երեխաների իրավունքների ու ազատությունների, օրինական շահերի վերաբերյալ ծնողների մանկավարժների գիտելիքների մակարդակն ու պատրաստվածությունը:
- ՀՀ-ու երեխաները շարունակվում են դիտարկվել մեծահասակների կցորդ և մասնակից չեն իրենց կյանքին վերաբերող հարցերի քննարկմանը և լուծմանը: Երեխան պետք է հետաքրքրություն դրսևորելու, հարցեր տալու և պատասխաններ ստանալու, ինքն իրեն ստուգելու և սխալներ գործելու, իմանալու և չիմանալու, ստեղծագործելու և անմիջական լինելու, հարգվելու իրավունք ունենա:
- Իրավական որոշ բացեր են առկա երեխաների առողջապահական, քաղաքական սոցիալական պաշտպանությանն իրավունքների իրացման ոլորտներում և այլն:

ԳԼՈՒԽ II

ՍԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՆԱԽԱԳԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

2.1 Պարապմունքի պլանը

1. Ձևավորող փուլ

Ձևավորող փուլի նպատակն է զարգացնել երեխաների ճանաչողական գիտելիքները իրենց իրավունքների, ազատությունների ու պարտականությունների մասին:

2. Պարապմունքի պլան

Պարապմունքի թեման է «Իմ իրավունքները և պարտականությունները»:

Պարապմունքի **նպատակներն** են .

1. Երեխաների մեջ տարրական պատկերացումներ ձևավորել իրենց իրավունքների ու պարտականությունների մասին:
2. Չարգացնել երեխաների՝ քերականական ճիշտ, կապակցությամբ խոսքը, հարստացնել բառապաշարը՝ իրավունք, պարտականություն, օթևան:
3. Չարգացնել միջանձնային և ներանձնային հարաբերությունները:
4. Դաստիարակել ինքնուրույն որոշում կայացնելու, դժվար պահին կողմնորոշվելու, կարևորն ու երկրորդականը տարբերելու կարողություն:

Անհրաժեշտ նյութերն են՝ այուժետային նկարների հավաքածու, կախարդական արկղիկ, իրավաբան տիկնիկ, խոսող փայտիկ:

Պարապմունքի նախապատրաստում՝

Օդափոխել պարապմունքի անցկացման վայրը, աթոռակները դասավորել կիսաշրջանաձև:

2.2 ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

Դաստիարակը՝ լսելով դռան թակոցը, բացում է դուռը և տեսնում կախարդական արկղիկին, ապա ներս է բերում այն, երեխաների ուշադրությունը հրավիրում է դեպի արկղիկը, երեխաները փորձում

են գուշակել, թե ինչ կարող է լինել արկղիկում: Այնուհետև կախարդական երաժշտության ներքո դաստիարակը բացում է արկղիկը: Արկղիկից հանում է մի տիկնիկ, որը հետաքրքիր հագուստով էր՝ դաստիարակը ներկայացնում է տիկնիկին:

Դաստիարակը և երեխաները որոշում են տիկնիկին անվանել Աստղիկ: Նա խնդրում է, որ երեխաները ներկայանան՝ ասելով իրենց անուն-ազգանուն-հայրանունը, նկարագրեն իրենց արտաքին տեսքը:

Երեխաները պատասխանում են:

Աստղիկ տիկնիկն առաջարկում է մատիկների վարժանք.

Ապա նայիր քո մատներին,
Քեզ նման նրանք ունեն
Իրենց հատուկ անունները՝
Հաստ ու կարճ է բթամատը,
Ցույց է տալիս ցուցամատը,
Միջնամատը շատ երկար է,
Մատնեմատը քիչ տկար է,
Եվ ճկույթը այս փոքրիկ,
Ահա դարձավ մի թաթիկ:

Աստղիկ տիկնիկն ավելացնում է, որ յուրաքանչյուր մարդ առանձնահատուկ է և ունի իր սիրելի զբաղմունքը:

– Դուք ինչո՞վ եք սիրում զբաղվել:

Երեխաները ցույց են տալիս համապատասխան սյուժետային նկարներից մեկը:

Աստղիկ տիկնիկ – Իսկ որտե՞ղ ենք մենք ապրում:

Երեխաները պատասխանում են՝ կրկին ցուցադրելով համապատասխան պուժետային նկարները:

Այնուհետև տիկնիկն արժանանում է հավանության երեխաների պատասխանները և ասում, որ յուրաքանչյուր մարդ ունի հայրենիք, որտեղ կարող է ապրել ազատ և ապահով, լինել պաշտպանված:

Աստղիկ տիկնիկ_Ովքե՞ր են մեզ շրջապատող մարդիկ, որոնք ցանկանում են մեզ օգնել:

Երեխաները պատասխանում են ցուց տալով համապատասխան պուժետային նկարը:

_Ինչու՞ ենք ընկերություն անում:

Երեխաների պատասխաններ:

Աստղիկ տիկնիկ_Երեխանե՛ր, եկե՛ք վերհիշենք ընկերության մասին ասացվածքներ:

Երեխաների պատասխաններ:

Աստղիկ տիկնիկ_Ինչպիսի՞ն կցանկանայինք տեսնել ձեր շրջապատը, մանկապարտեզը, տունը, բակը:

Երեխաների պատասխաններ:

ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

1. Չկտրենք ծառերին(նկար)
2. Ջրենք ծաղիկներն(նկար)
3. Կերակրենք թռչուններին(նկար)
4. Մաքրենք շրջապատը(նկար)

Ֆիզկուլտ- դադար-«Նկարագրի՛ր ընկերոջդ»

Երեխաները զույգերով կանգնում են և նկարագրում միմյանց:

Ճանապարհորդություն օդապարհով

Երեխաները՝ հայտնվելով հեքիաթային աշխարհում ներկայացնում են իրենց հույզերը և խմբային աշխատանքի արդյունքները:

Խաղ

«Ճիշտ-սխալ» խաղի միջոցով ամրապնդում գիտելիքները իրենց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ:

2.3 Տնօրենի եզրակացությունը

Դաստիարակը շատ կարևոր և հագեցած պարապմունքի թեմա է ընտրել:Նա պարապմունքը կազմակերպել է հանելի մթնոլորտում:Օգտագործել է դիդակտիկ և ուսումնական հարուստ նյութեր:Պարապմունքը նպատակին է ծառայել՝ կատարված տարատեսակ աշխատանքներով:

Երեխաների պաշտպանության վերաբերյալ աշխատանքը պետք է կատարել պարբերաբար:Մանկապարտեզում մանկավարժների համար այս թեմայի կարևորությունն առաջնային տեղ է զբաղեցնում և գործնականորեն պետք է կրի շարունակական բնույթ:

Ընթերցող- Տնօրեն

Այսպիսով՝ անցկացնելով պարապմունքը՝ եկանք այն եզրակացության,որ նախադպրոցական տարիքի յուրաքանչյուր երեխա պարտավոր է իմանալ իր իրավունքներն ու պարտականությունները:Եվ մենք՝ մանկավարժներս,ոչ մի դեպքում չպետք է ոտնահարենք այն:

Եզրակացություն

Այսպիսով՝ ուսումնասիրելով «Սաների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը» թեման եկել եմ այն եզրահանգման, որ երեխայի որպես իրավունքի առանձին սուբյեկտ դիտարկելու դեպքում է, որ արժանի տեղ և դեր են հատկացնում նրան հասարակության տվյալ հատուկ խմբի յուրաքանչյուր ներկայացուցչի իրավական կարգավիճակը: Ինչպես նաև, չնայած՝ իրավական ակտերի առկայությանը, որոնք երաշխավորում են երեխաների իրավունքների և օրինական շահերի ապահովումը, այնուամենայնիվ երեխաների իրական պաշտպանվածության աստիճանը չի կարելի գնահատել բավարար: Նախադպրոցական հաստատություններում երեխաների իրավունքներն իրականացնելիս պետք է գիտակցել, որ մանկությունը երեխայի կյանքն է և ոչ թե կյանքին նախապատրաստելու ժամանակաշրջան: Մենք՝ մանակավարժներս, պետք է միշտ հիշենք և թևավորենք այն միտքը, որ «Յուրաքանչյուր երեխա իրավունք ունի թռիչքի, որպեսզի հասնի իր երազին»:

Առաջարկություններ

1. Երեխաների իրավունքների և ազատությունների օրինական շահերի պաշտպանվածությանն առնչվող խնդիրները բացթողումներ մասնակիորեն պակասեցնելու համար առաջարկում ենք մշակել երեխայի հետ առնչվող մասնագիտության հաստատությունների աշխատակիցների՝ հատուկ մասնագիտության և հոգեբանության գիտելիքների տիրապետման և համապատասխան պատրաստվածությունն ապահովման համար չափորոշիչներ և դասընթացներ:
2. Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ներպետական մեխանիզմն առավել արդյունավետ դարձնելու համար առաջարկում ենք ստեղծել երեխաների իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտ՝ հիմնված ինքնավարության, անկախության, անկողմնակալության, թափանցիկ արդարության սկզբունքների վրա:
3. Նախադպրոցական տարիքի յուրաքանչյուր երեխա պարտավոր է իմանալ իր իրավունքներն ու պարտականությունները: Եվ մենք՝ մանկավարժներս, ոչ մի դեպքում չպետք է ոտնահարենք այն:

Գրականության ցանկ

1. Եկեք սովորենք երեխայի իրավունքները (Ուղեցույց ուսուցիչների համար) Երևան 2001
2. Թոփուզյան Ա, Երեխաների իրավունքների պաշտպանության հիմնախնդիրը ժամանակակից մանկավարժության մեջ 21-րդ ԴԱԲ, թիվ 3(21), 2008:

3. ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեության ուղենիշները պաշտպանության ոլորտում (Իրավական վերլուծություն), Երևան, 2017, էջ 71:
4. Богуславский М.В., Корнетов Г.Б., Антология гуманный педагогики, М., 1999.
5. Копирование С. А., Леонтьева Е. А., Права ребёнка и гарантии их защиты в международном и российском законодательстве. Публичное и частное право: проблемы развития и взаимодействия, законодательного выражения и юридической практики: Материалы Всероссийской научно-практической конференции. Екатеринбург, 1999.

Նորմատիվ փաստաթղթեր

6. Երեխաների իրավունքների մասին կոնվենցիա
7. «Երեխաների իրավունքների մասին» ՀՀ օրենք
8. ՀՀ-ում երեխաների իրավունքների պաշտպանության 2017-2021թթ. ռազմավարական ծրագիրը, էջ 59
9. ՀՀ-ում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին օրենք
10. ՀՀ Սահմանադրություն
11. ՄԱԿ-ի երեխաների մասին կոնվենցիա
12. Մարդու իրավունքների մասին համընդհանուր հռչակագիր

Համացանց

13. Ընտանիքի, կանանց և երեխաների հիմնահարցեր (Վիճակագրություն):

<http://mlsa.am/home/index.php?menu-id=110&child-id=128&code-id=200>